

ВИДИ ЕКСПЕРТИЗИ ЗБРОЇ ТА СЛІДІВ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ

Жеребко Олександр,

*кандидат юридичних наук, судовий експерт
відділу криміналістичних досліджень Запорізького відділення
Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України*

В основному при вчиненні злочинів застосовується вогнепальна зброя, кількість якої в Україні надзвичайно велика. На думку, В.І. Голоботовського, при розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї, одним із ключових питань є отримання висновку судового експерта про конкретний екземпляр зброї й обставини пострілу [1, с. 123].

Експертиза зброї та слідів і обставин її використання належить до підвиду криміналістичної експертизи. Експертиза зброї та слідів і обставин її використання – рід криміналістичної експертизи, предметом якої є встановлення фактів, пов'язаних із застосуванням зброї: ототожнення зброї по слідах на вистріляних снарядах (кулях) і стріляних гільзах, визначення джерела походження набоїв і компонентів їх спорядження, обставин пострілу (місця, відстані, давності), стану зброї, боеприпасів і властивостей їх дії, що проводяться особами (експертами), які володіють спеціальними знаннями у галузі експертизи зброї, з метою встановлення фактичних даних, які мають значення для справи.

Проведення експертизи зброї та слідів і обставин її використання визначено Інструкцією № 53/5 від 8 жовтня 1998 р. «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» [2].

Предметом експертизи зброї та слідів і обставин її використання є фактичні дані (факти, обставини) про технічний стан і якостях зброї, наявності (відсутності) тотожності між ідентифікованим об'єктом (зброєю) і ідентифікаційним об'єктом (кулями, гільзами), про наявність загального джерела походження компонентів спорядження боеприпасів, дані про обставини пострілу (місці, відстані, давності), що встановлюються на основі спеціальних знань в галузі експертизи зброї, про властивості й закономірності дії стрілецької зброї.

Об'єкти експертизи зброї та слідів і обставин її використання є зброя, його частини, деталі та приладдя; патрони і їх елементи; матеріали, інструменти та інші засоби для виготовлення зброї або

набоїв і їх спорядження; пошкодження і відкладення продуктів пострілу на перешкодах, зброї та стрілку; фактичні дані про обставини виготовлення і застосування зброї й патронів, їх зберігання, носіння та ін., що містяться в протоколах слідчих дій, додатках до них і висновках експертів (судових медиків та ін.). Сюди ж відносяться піротехнічні засоби, патрони до них і їх елементи, пневматична, газова зброя та снаряди до них і т.п.

Відповідно до п. 4.1 цієї Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень експертиза зброї та слідів її використання поділяється на:

- дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї;
- дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу;
- дослідження холодної зброї;
- дослідження зброї з некінетичним принципом ураження;
- дослідження гранатометів та ствольної артилерійської зброї;
- дослідження ракетно-реактивної зброї.

Дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї. Відповідно до п. 4.2 Інструкції до основних завдань належать: установлення належності об'єктів дослідження до вогнепальної зброї певного виду, типу та калібру боеприпасів; установлення належності патронів до боеприпасів певного виду, типу та калібру; установлення способу виготовлення зброї та патронів; установлення придатності зброї та боеприпасів до здійснення пострілів; установлення вогнепальної зброї певного типу, виду, системи, зразка та калібру за слідами на стріляних кулях, гільзах; ідентифікація конкретного екземпляра зброї за слідами на стріляних кулях, гільзах тощо; установлення можливості здійснення пострілів без натискання на спусковий гачок за певних обставин; установлення обставин, пов'язаних з використанням вогнепальної зброї (кількості пострілів, напрямку та дистанції пострілів, взаємного положення зброї і перешкоди тощо). Об'єктом дослідження цього виду експертизи є «вогнепальна зброя та подібні до неї стріляючі пристрої з ураженням цілі за рахунок кінетичної енергії стріляного снаряда як фізичного тіла, а також бойові припаси до вогнепальної зброї».

Дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу. Відповідно до п. 4.3 Інструкції до основних завдань належать: встановлення за слідами на відстріляних кулях, шроті, картечі, гільзах конкретного екземпляра вогнепальної зброї або конструктивно подібного до неї виробу; встановлення можливості пострілу без

натискання на спусковий гачок за певних умов (наприклад, при падінні зброї на ґрунт, підлогу тощо); встановлення обставин, пов'язаних з використанням зброї або конструктивно подібних до неї виробів (наприклад відстані, з якої стріляли, напрямку пострілу, взаємного положення зброї та перешкоди та інше) тощо. Об'єктом дослідження цього виду експертизи є об'єкти з вогнепальними пошкодженнями; об'єкти, що містять сліди зброї; складові частини боеприпасів; об'єкти конструктивно схожі з боеприпасами до вогнепальної зброї; деталі або частини вогнепальної зброї; об'єкти конструктивно схожі з вогнепальною зброєю.

Дослідження холодної зброї. Відповідно до п. 4.4 Інструкції основними завданнями дослідження холодної зброї є установлення належності до холодної зброї виробів колючої, ріжучої, рублячої, ударно-роздробляючої дії, способу їх виготовлення, визначення типу, виду, зразка (для виробів промислового виробництва) холодної зброї або конструктивно подібного до неї виробу тощо. Об'єктами досліджень є: холодна зброя, окремі її частини, заготовки та напівфабрикати зброї; конструктивно схожі з холодною зброєю вироби; матеріали, інструменти та інші засоби (креслення, записи) для виготовлення холодної зброї.

Дослідження зброї з некінетичним принципом ураження. Відповідно до п. 4.5 Інструкції основними завданнями дослідження зброї з некінетичним принципом ураження є установлення належності об'єктів до зброї, спеціальних засобів активної оборони, засобів нелетального ураження або інших конструктивних подібних до них виробів, визначення їх типу, виду, моделі або зразка (для виробів промислового виробництва), способу виготовлення та придатності для використання за призначенням тощо. Об'єктами дослідження є зброя та подібні до неї пристрої з іншими принципами ураження цілі, ніж ураження внаслідок кінетичної енергії стріляного снаряда як фізичного тіла – термічний вплив, різьбачення фактори електричного струму та інші різьбачення фактори. До таких об'єктів дослідження належать нереактивні вогнемети, електрошокові пристрої тощо.

Дослідження гранатометів та ствольної артилерійської зброї. Відповідно до п. 4.6 Інструкції основними завданнями дослідження гранатометів та ствольної артилерійської зброї є установлення їх належності до вогнепальної або реактивної зброї, визначення їх типу, виду, моделі або зразка (для виробів промислового виробництва), способу виготовлення та придатності для використання за призначенням. Об'єктами дослідження є гранатомети реактивні та нереактивні, міномети, артилерійські гармати тощо.

Дослідження ракетно-реактивної зброї. Відповідно до п. 4.5 Інструкції основними завданнями дослідження ракетно-реактивної зброї є установлення її належності до ракетної або реактивної зброї, визначення її типу, виду, моделі або зразка (для виробів промислового виробництва), способу виготовлення та придатності для використання за призначенням. Об'єктами дослідження є протитанкові ракетні комплекси, реактивні системи залпового вогню, зенітно-ракетні комплекси тощо.

По кожному екземпляру зброї виноситься окрема постанова (ухвала). В постанові (ухвалі) про призначення судової експертизи зброї обов'язкова наявність згоди на руйнуючі методи досліджень: «За необхідністю, дозволяю використання руйнівних методів досліджень (ст. 69 КПК України)».

При призначенні експертизи в розпорядження експертів надається вогнепальна зброя, патрони, кулі, гільзи, об'єкти зі слідами пострілу (одяг, частини уражених пострілом предметів), виявлені на місці злочину чи та, що вилучається у підозрюваних осіб; за необхідності – протоколи огляду і схеми із зазначенням місця виявлення речових доказів.

Зброя на дослідження направляється у тому стані, в якому була виявлена. Якщо зброя надсилається у зарядженому стані, то в ухвалі цей факт обов'язково вказується із подробицями виконаного запобігання від випадкового пострілу, зброя, її ударно-спусковий механізм повинні бути приведені у стан, що виключає можливість пострілу.

Упакування зброї повинне проводитися таким чином, щоб захистити частини цієї зброї від пошкоджень, дії вологи, атмосферних опадів, пилу й інших речовин. Під час пакування об'єктів дослідження вся зброя, у тому числі кулемети, повністю охоплюється матеріалом пакування (допускається використання: спец тубусів, ящиків, коробок, міцних полімерних пакетів, плетених мішків, тканого полотна тощо).

Частини зброї повинні бути приведені в такий стан, при якому вони були б міцно з'єднані одна з одною (затвор закритий, курок опущений і поставлений на запобіжник, магазин закріплений засувкою і т.п.).

Література:

1. Голоботовський В. І. Генезис криміналістичної експертизи з визначення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : збірник матеріал. міжн. наук.-практ. конф. присвяч. 100-річчю М. В. Салтєвського* (Харків, 7–8 листоп. 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 123–125.

2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних

рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 05.08.2024).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Живко Михайло,

*кандидат юридичних наук, молодший дослідник
Наукового центру інноваційних досліджень, Пюссі, Естонія*

Живко Зінаїда,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу
Вищого навчального закладу «Приватне акціонерне
товариство «Львівський інститут менеджменту»*

Судово-бухгалтерська експертиза є важливим інструментом виявлення та запобігання економічних злочинів. Однак, ефективність її проведення значною мірою залежить від якості та повноти інформаційного забезпечення. Основні проблеми, які виникають при проведенні СБЕ, пов'язані з недосконалістю нормативно-правової бази, недостатністю інформаційних ресурсів та низьким рівнем взаємодії між суб'єктами інформаційного процесу. В Україні питання судово-бухгалтерської експертизи досліджували (табл. 1).

У дослідженні використано такі методи: аналіз та синтез; індукція та дедукція; порівняння; метод узагальнення [6].

- Аналіз та синтез – для вивчення теоретичних засад судово-бухгалтерської експертизи;
- Індукція та дедукція – для формування висновків на основі вивчених даних;
- Порівняння – для зіставлення підходів різних дослідників;
- Метод узагальнення – для розробки рекомендацій щодо покращення інформаційного забезпечення СБЕ.

Судово-бухгалтерська експертиза – це спеціальне дослідження бухгалтерських документів, фінансової звітності та інших матеріалів з метою встановлення фактів господарської діяльності, що мають значення для розслідування злочинів і правопорушень. Експертиза